

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 8Cdo/119/2017
Identifikačné číslo spisu: 6411207071
Dátum vydania rozhodnutia: 29.05.2018
Meno a priezvisko: JUDr. Ladislav Górasz
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2018:6411207071.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Ladislava Górasza a sudkyň JUDr. Jany Bajánkovej a JUDr. Oľgy Trnkovej, v spore žalobkyne EOS KSI Slovensko, s.r.o., so sídlom v Bratislave, Pajštúnska č. 5, IČO: 35 724 803, zastúpenej advokátskou kanceláriou TOMÁŠ KUŠNÍR, s.r.o., so sídlom v Bratislave, Pajštúnska č. 5, IČO: 36 613 843, proti žalovaným 1/ T. U. a 2/ T. U., bývajúcim v Ž. B. V., L. XXX/XXX, zastúpeným Advokátskou kanceláriou Legal s.r.o., so sídlom v Lutile, Vajanského 384/12, IČO: 47 248 726, za ktorú koná JUDr. Ing. Filip Šurka, advokát a konateľ, o zaplatenie 10.968,44 € s príslušenstvom, ktorý spor bol vedený na Okresnom súde Žiar nad Hronom pod sp. zn. 12Cb 364/2011, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 2. augusta 2016 sp. zn. 13Co 288/2015, takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a.

Žalovaným 1/ a 2/ priznáva náhradu trov dovolacieho konania voči žalobkyni v celom rozsahu.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Žiar nad Hronom rozsudkom z 20. novembra 2014, č.k. 12Cb 364/2011-163 zamietol žalobu, ktorou sa žalobkyňa domáhala, aby súd uložil žalovaným 1/ a 2/ povinnosť zaplatiť jej „spoločne“ 10.968,44 € spolu s príslušenstvom a náhradou trov konania. Vychádzal z toho, že právny predchodca žalobkyne (ČSOB - stavebná sporiteľňa, a.s.) a žalovaný 1/ uzavreli 27. apríla 2005 Zmluvy o mimoriadnom medziúvere a stavebnom úvere č. XXXXXXXXX/XXXXXXXXXX (ďalej len „úverová zmluva“), na základe ktorej bol žalovanému 1/ poskytnutý úver vo výške 300.000,- Sk s tým, že ho spolu s príslušenstvom bude splácať v mesačných splátkach pri dohodnutej úrokovej sadzbe 7,3 % a úroku z omeškania vo výške 5 % ročne. So žalovaným 2/ bola uzatvorená zmluva o ručení s tým, že žalovaný 2/ sa zaviazal uspokojiť pohľadávku veriteľa na základe úverovej zmluvy, ak žalovaný 1/ ako dlžník dobrovoľne svoj záväzok v primeranej lehote nesplní. Súd prvej inštancie dospel na základe rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 402/2013 k záveru, že žalobou uplatnený nárok sa vyvodzuje zo spotrebiteľskej zmluvy, preto na daný spor aplikoval § 54 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka v znení v čase uzavretia zmluvy a ustanovenia § 2 ods. 1 a § 23a ods. 1 zákona č. 634/1992

Z.z. o ochrane spotrebiteľa v znení v čase uzavretia zmluvy. Vzhľadom na zistený skutkový stav dospel k záveru, že žaloba je nedôvodná, lebo odstúpením od úverovej zmluvy dňa 16.9.2007 sa zmenil nárok žalobkyne z nároku zo zmluvy na nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia, ktoré právo sa ale, vzhľadom na ex tunc účinky odstúpenia od zmluvy, premlčalo v subjektívnej dvojročnej premlčacej dobe (§ 107 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Žaloba bola podaná (až) 16. júna 2011, teda po uplynutí premlčacej doby.

2. Krajský súd v Banskej Bystrici na odvolanie žalobkyne rozsudkom z 2. augusta 2016 sp. zn. 13Co 288/2015 napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil ako vecne správny [§ 378 ods. 1 a 2 Civilného sporového poriadku (ďalej len "CSP")]. V odôvodnení uviedol, že úverová zmluva je nesporne zmluvou spotrebiteľskou v zmysle § 23a zákona č. 634/1992 Z.z. o ochrane spotrebiteľa v znení účinnom v čase uzatvorenia zmluvy. Vznesenú námietku premlčania žalovanými 1/ a 2/ súd prvej inštancie posúdil správne v zmysle Občianskeho zákonníka a správne žalobu z dôvodu premlčania práva žalobkyne zamietol. V súvislosti s použitím ustanovenia § 52 ods. 2 Občianskeho zákonníka na uvedené rozhodnutie odvolací súd poukázal na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3MCdo 14/2014, podľa ktorého sa toto ustanovenie vzťahuje aj na právne vzťahy založené pred jeho účinnosťou vzhľadom na to, že zmluva má spotrebiteľský character.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzovala z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. c/ CSP. Uviedla, že najvyšší súd vo svojich rozhodnutiach odlišne rieši otázku, či sa premlčanie práva zo spotrebiteľskej úverovej zmluvy má riadiť ustanoveniami Občianskeho zákonníka alebo Obchodného zákonníka. Poukázala na to, že Najvyšší súd Slovenskej republiky, okrem rozhodnutí z 28. apríla 2011 sp. zn. 2MCdo 3/2011 a z 27. marca 2013 sp. zn. 6MCdo 4/2012, potvrdil správnosť aplikácie ustanovení Obchodného zákonníka na vzťahy vzniknuté zo zmluvy o úvere aj v rozhodnutí z 24. marca 2015 sp. zn. 7MCdo 9/2014. Mal za to, že v danej veci bola zmluva o úvere uzavretá 27. mája 2005, teda v čase, kedy sa ustanovenia § 52 až 54 Občianskeho zákonníka ešte nevzťahovali na zmluvu o úvere, teda tu nebola ani povinnosť ustanovená v prechodnom ustanovení § 879f ods. 3 Občianskeho zákonníka. Keďže zmluva o úvere bola upravená v Obchodnom zákonníku, jej platnosť a ani nároky z nej vyplývajúce sa nemohli posudzovať podľa § 52 a § 54 Občianskeho zákonníka. Žalobkyňa sa nestotožnila ani s právnym záverom odvolacieho súdu, že v prípade odstúpenia od úverovej vznikol jej nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia ex tunc, nakoľko podľa ustanovení § 394 ods. 1 a § 397 Obchodného zákonníka zmluva zaniká až dorúčením odstúpenia oprávnenou osobou druhej strane s účinkami ex nunc. Jej právo sa preto nepremlčalo.

4. Žalovaní 1/ a 2/ považovali dovolanie za nedôvodné.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP) preskúmal vec a zistil, že sú splnené procesné podmienky prejednania veci. Dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP).

6. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

7. Žalobkyňa vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. c/ CSP, podľa ktorého dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne. Základnou otázkou pre právne posúdenie veci podľa žalobkyne bolo, vzhľadom k vznesenej námietke premlčania jej práva, posúdiť, či v prejednávanej spore ide o obchodnoprávny vzťah (so 4 ročnou premlčacou dobou a účinkami ex nunc odstúpenia od úverovej zmluvy podľa Obchodného zákonníka) alebo občianskoprávny vzťah (s 2

ročnou premlčacou dobou a účinkami ex tunc odstúpenia od úverovej zmluvy podľa Občianskeho zákonníka). Rozdielnosť rozhodovania dovolacieho súdu o predmetnej otázke žalobkyňa vyvodzovala z rozhodnutí najvyššieho súdu, ktoré na jednej strane spočívali na názore, že otázku premlčania práva z právneho vzťahu založeného zmluvou o úvere, účastníkom ktorej je spotrebiteľ, treba posudzovať podľa ustanovení Obchodného zákonníka (2MCdo 3/2011, 6MCdo 4/2012 a 7MCdo 9/2014), a na druhej strane na názore, že túto otázku treba posudzovať podľa ustanovení Občianskeho zákonníka o premlčaní (3MCdo 14/2014 a 4MCdo 17/2014).

8. V rozhodnutí z 28. apríla 2011 sp. zn. 2MCdo 3/2011 dospel najvyšší súd k záveru, že záväzkové vzťahy, ktoré vznikli zo zmluvy o úvere, sa bez ohľadu na povahu účastníkov spravujú záväzkovou časťou Obchodného zákonníka. Najvyšší súd v rozhodnutí z 27. marca 2013 sp. zn. 6MCdo 4/2012 uviedol, že zmluva o úvere upravená ustanoveniami § 497 až § 507 Obchodného zákonníka je tzv. absolútnym obchodom, čo znamená, že sa tento právny vzťah bez ohľadu na povahu jeho účastníkov spravuje Obchodným zákonníkom. V takomto prípade použitie ustanovení Občianskeho zákonníka neprichádza do úvahy ani pri posudzovaní otázok premlčania, keďže všeobecná právna úprava premlčania je obsiahnutá v obchodnom práve. Obdobne rozhodnutie najvyššieho súdu z 21. marca 2015 sp. zn. 7MCdo 9/2014 spočíva na právnom názore, podľa ktorého ak hlavným záväzkovým vzťahom je zmluva o úvere, aj na otázku premlčania bolo treba aplikovať ustanovenia Obchodného zákonníka.

9. Na rozdiel od toho najvyšší súd vo svojom rozhodnutí z 21. apríla 2015 sp. zn. 3MCdo 14/2014 a tiež v rozhodnutí z 26. novembra 2015 sp. zn. 4MCdo 17/2014 uviedol, že ak by najvyšší súd zrušil mimoriadnym dovolaním napadnuté rozsudky a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie (najvyšší súd tak neurobil majúc za to, že zrušenie napadnutých rozhodnutí by bolo v dôsledku zmien v právnom poriadku samoučelové, poznámka najvyššieho súdu), musel by prvostupňový súd vziať na zreteľ § 5b zákona č. 250/2007 Z.z. o ochrane spotrebiteľa, pričom by ako "orgán rozhodujúci o nárokoch zo spotrebiteľskej zmluvy" bol povinný prihliadnúť na zákonný dôvod (premlčanie, poznámka najvyššieho súdu), ktorý bráni priznať plnenie požadované žalobou. Mal by tiež zohľadniť § 52 ods. 2 vetu tretiu Občianskeho zákonníka, podľa ktorého všetky právne vzťahy, ktorých účastníkom je spotrebiteľ, sa vždy prednostne použijú ustanovenia Občianskeho zákonníka, aj keď by sa inak mali použiť normy obchodného práva.

10. So zreteľom na riadne nastolenie právnej otázky spôsobom zodpovedajúcim § 432 ods. 2 CSP a vyššie konkretizovanú nejednotnosť rozhodovania dovolacích senátov dospel najvyšší súd v danej veci k záveru, že tento mimoriadny opravný prostriedok žalobkyne je v danom prípade procesne prípustný v zmysle uvedeného ustanovenia CSP. Následne najvyšší súd skúmal, či je dovolanie žalobkyne aj dôvodné. Dospel k záveru, že tomu tak nie je.

11. Najvyšší súd už v čase pred vydaním všetkých žalobkyňou uvádzaných rozhodnutí riešil otázku vzťahu právnej úpravy premlčania podľa Občianskeho a Obchodného zákonníka v prípade (dodávateľom) uplatneného nároku na plnenie (proti spotrebiteľovi) z právneho vzťahu založeného spotrebiteľskou zmluvou. V rozhodnutí z 25. januára 2011 sp. zn. 5MCdo 20/2009, ktoré bolo neskôr publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky ako judikát R 36/2013, najvyšší súd zaujal právny záver, že obsahom zmluvy, ktorá spĺňala všetky znaky typovej zmluvy, nesmie byť zmluvné ustanovenie, v zmysle ktorého sa na premlčanie uplatní Obchodný zákonník. Toto ustanovenie spôsobuje totiž nepriaznivejšie postavenie spotrebiteľa, lebo Občiansky zákonník upravuje kratšiu (trojročnú) premlčaciu dobu, s uplatnením Obchodného zákonníka je ale spojená dlhšia (štvorročná) premlčacia doba.

12. V rozsudku z 21. apríla 2015 sp. zn. 3MCdo 14/2014 najvyšší súd poukázal na § 261 ods. 3 písm. d/, § 387 ods. 1, § 397 ods. 1 Obchodného zákonníka, ďalej § 52 ods. 2, § 100 ods. 1 a § 101 Občianskeho zákonníka a napokon § 5b zákona č. 250/2007 Z.z. o ochrane spotrebiteľa. Konštatoval, že ustanovenia o spotrebiteľských zmluvách, ako aj všetky iné ustanovenia upravujúce právne vzťahy, ktorých účastníkom je spotrebiteľ, sa použijú vždy, ak je to na prospech zmluvnej strany, ktorá je spotrebiteľom. Na všetky právne vzťahy, ktorých účastníkom je spotrebiteľ, sa vždy prednostne použijú

ustanovenia Občianskeho zákonníka, aj keď by sa inak mali použiť normy obchodného práva. Tento rozsudok najvyššieho súdu napadol EOS KSI Slovensko s.r.o. sťažnosťou, ktorú ústavný súd odmietol uznesením z 12. apríla 2016 sp. zn. III. ÚS 194/2016 ako zjavne neopodstatnenú. Obsahovo identické právne závery, ktoré zaujal najvyšší súd v rozsudku uvedenom v bode 18., zaujal najvyšší súd aj v iných skutkovo a právne obdobných veciach (viď rozsudky z 28. mája 2015 sp. zn. 8MCdo 13/2014 a z 26. novembra 2015 sp. zn. 4MCdo 17/2014).

13. Daná (takmer identická) právna otázka v kontexte s navrhovanou potrebou vyriešenia odklonu rozdielných rozhodnutí najvyššieho súdu, bola podrobne rozobratá aj v uznesení najvyššieho súdu zo 14. septembra 2017 sp. zn. 3 Cdo 87/2017. Najvyšší súd v nej uviedol, že "nemá dôvod spochybňovať názor žalobcu, že úver je tzv. absolútnym obchodom a že naň dopadá tretia časť Obchodného zákonníka. Zároveň je však potrebné mať na zreteli, že úverová zmluva vykazuje aj znaky spotrebiteľskej zmluvy. Súdna prax považuje obdobné právne vzťahy vzhľadom na vzťah medzi podnikateľom a nepodnikateľom a so zreteľom na nepodnikateľský účel zmluvy za typické občianskoprávne (spotrebiteľské) vzťahy. Účastníkmi týchto vzťahov sú obchodník (poskytujúci úver v rámci svojho predmetu činnosti) a spotrebiteľ (ktorý prijíma úver na svoju osobnú spotrebu); ide tu teda o typické občianskoprávne vzťahy. Vzhľadom na to je v plnom súlade s princípmi ochrany spotrebiteľa požiadavka, aby v prípade duplicitnej právnej úpravy rovnakých inštitútov súkromného práva, bola (aj z hľadiska premlčania, dĺžky premlčacej doby a jej plynutia) aplikovaná právna úprava obsiahnutá v Občianskom zákonníku, a nie v Obchodnom zákonníku". Pre správnosť aplikácie občianskoprávnej premlčacej doby v absolútnych obchodoch majúcich zároveň spotrebiteľský charakter poukázal na rozhodnutie ústavného súdu z 19. júna 2013 sp. zn. I. ÚS 402/2013. V súvislosti s povahou úverovej zmluvy za spotrebiteľskú vychádzal z obsahu smernice Rady 87/102/EHS z 22. decembra 1986, ktorá klienta úverového vzťahu, ktorému je úver poskytovaný, sama definuje označením „spotrebiteľ“.

14. Najvyšší súd poukazuje tiež na ustanovenie § 23a zákona č. 634/1992 Zb. o ochrane spotrebiteľa účinné v čase uzavretia úverovej zmluvy (27. apríla 2005), podľa ktorého spotrebiteľskými zmluvami sú zmluvy uzavreté podľa Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, ako aj všetky iné zmluvy, ktorých charakteristickým znakom je, že sa uzavierajú vo viacerých prípadoch, a je obvyklé, že spotrebiteľ obsah zmluvy podstatným spôsobom neovplyvňuje. Tento zákon má povahu lex specialis vo vzťahu k všeobecnému predpisu lex generalis, ktorým je Občiansky zákonník. Z tohto dôvodu zmluvu o úvere je potrebné považovať za spotrebiteľskú aj keď nebola v čase vzniku zmluvy v § 52 ods. 1 Občianskeho zákonníka zaradená do zadaných spotrebiteľských zmlúv.

15. Preto aj účinky odstúpenia od zmluvy o úvere bolo potrebné posudzovať podľa ustanovení Občianskeho zákonníka a nastávajú podľa § 48 ods. 2 Občianskeho zákonníka „ex tunc“, teda od počiatku. Žalobkyni vznikol preto z takéhoto vzťahu nárok na vydanie prípadného bezdôvodného obohatenia (§ 451 ods. 1 Občianskeho zákonníka) v 2 ročnej subjektívnej premlčacej dobe podľa § 107 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Podľa právneho názoru dovolacieho súdu teda napadnutý rozsudok spočíva na správnom právnom posúdení odvolacieho súdu chrániac práva spotrebiteľa v otázke aplikácie ustanovení Občianskeho zákonníka na premlčanie žalobkyňou uplatneného práva.

16. Týmto rozhodnutím sa najvyšší súd neodkláňa od rozhodnutia uverejneného v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky, ani nemení právneho názoru vyjadrený v skoršom rozhodnutí trojčlenného senátu najvyššieho súdu a ani sa neodkláňa od právneho názoru vyjadreného v rozhodnutí veľkého senátu. Preto vec nepostúpil veľkému senátu najvyššieho súdu (R 17/2017).

17. Z vyššie uvedených dôvodov najvyšší súd dovolanie zamietol ako nedôvodné podľa § 448 CSP.

18. Žalovaní 1/ a 2/ boli v dovolacom konaní v plnom rozsahu úspešní (§ 255 ods. 1 CSP) a vznikol im nárok na náhradu trov dovolacieho konania, o ktorom dovolací súd rozhodol podľa ustanovení § 453 ods. 1 a § 262 ods. 1 CSP.

19. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.